

Fall Protection

Wetgeving Veilig Werken op Hoogte

Verplichtingen en oplossingen voor werkgever & werknemer

Wetgeving veilig werken op hoogte

Verplichtingen en oplossingen voor werkgever & werknemer

Arbeidsongevallenoorzaak nummer 1: vallen van (geringe) hoogte. Vaak met ernstige of zelfs dodelijke verwonding.

Zaak voor de werkgever om een RI&E, inclusief reddingsplan te maken. Kunnen we het risico vermijden of voorkomen of moeten PBM's bescherming bieden? Valbeveiligingsproducten vallen in categorie 3 (hoogste risico). Het is aan de werkgever om ze beschikbaar te stellen en te onderhouden. Daarnaast is het de plicht van werkgevers om zijn of haar werknemers te trainen. Die laatste heeft dan weer de verplichting om de PBM's op de juiste manier te gebruiken.

Dat zijn, in een notendop, de (harde) feiten en cijfers over werken op hoogte. En wat u – werkgever en werknemer – eraan moet doen.

Wat heeft u aan deze whitepaper?

In deze whitepaper krijgt u een samenvatting van de verplichtingen die volgen uit de wet (Nederland en België). Deze worden aangevuld met de stappen die u kunt (of moet) ondernemen om aan uw verplichtingen te voldoen. Zo zorgt u ervoor dat 'Veilig werken op hoogte' bij uw organisatie goed geregeld is.

Maar eerst: 'veilig werken op hoogte', waar hebben we het precies over?

Nummer 1 gevaar: werken op hoogte

Volgens het RIVM in Nederland, wordt 28% van alle (geregistreerde) arbeidsongevallen veroorzaakt door vallen van hoogte. Daarnaast zijn 26% van de ongevallen met een dodelijke afloop gerelateerd aan een val van hoogte. In België waren er in 2016 25.601 incidenten met vallen van hoogte, 3.340 werknemers liepen blijvende lichamelijke schade op. Hoewel het duidelijk is dat bij het afnemen van de valhoogte de kans op ernstig letsel en de sterfte afneemt, is het volgens de Gezondheidsraad niet mogelijk om een veilige of gezondheidskundige grens voor vallen van hoogte vast te stellen op basis van de beschikbare kennis. Ook een val van geringe hoogte kan immers leiden tot ernstig of dodelijk letsel.

Wat is werken op hoogte?

Het begrip werken op hoogte is niet gedefinieerd in de Arbowet, het Arbobesluit of de Arboregeling binnen Nederland. Er is wel een omschrijving van valgevaar in het Arbobesluit, al heeft die omschrijving een open einde: "Er is in elk geval sprake van valgevaar bij aanwezigheid van risicoverhogende omstandigheden, openingen in vloeren, of als het gevaar bestaat om 2,5 meter of meer te vallen" (Arbobesluit, artikel 3.16, lid 2).

In België geldt dat bij een werkplek hoger dan 2,0 meter, waar werknemers blootgesteld zijn aan een valgevaar (codex bijlage IX 2.2 10), we kunnen

spreken van werken op hoogte. De wet vraagt (artikel IX.2-2) om extra maatregelen en voorzieningen van de werkgever, zoals het beschikbaar stellen van juiste PBM. Want die moet zorgen voor veilige en gezonde arbeidsomstandigheden van zijn werknemers en (onder)aannemers.

Veilig werken op hoogte: wat te doen?

Wordt er gewerkt op hoogte, dan is actie dus vereist. De **arbeidshygiënische strategie** bepaalt stap voor stap wat u moet doen:

1. Bronmaatregelen. Kan het risico voorkomen worden?
2. Als 1 geen optie is: kunnen collectieve beschermingsmaatregelen de risico's verminderen?
3. Als 2 geen optie of niet afdoende is: zorgen individuele maatregelen voor minder risico?
4. Als 1 t/m 3 niet werken moet u als werkgever persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) beschikbaar stellen, rekening houdende met de technologische ontwikkelingen.
5. De werkgever licht zijn werknemers in betreffende de restrisico's en voorziet in een opleiding, werken op hoogte, alsook een training in het gebruik van de beschermingsmiddelen.

Tot zover de grote lijnen. Op de volgende pagina's gaan we meer in detail over de verplichtingen:

- ▶ Werkgever of opdrachtgever: zorgplicht voor veilig werk
- ▶ Wat zegt de wet in Nederland?
- ▶ Wat zegt de wet in België?

Werkgever of opdrachtgever: zorgplicht voor veilig werk

Een werkgever heeft een aansprakelijkheid ten opzichte van zijn werknemers. Wanneer een werkgever opdrachtgever is ten opzichte van een opdrachtnemer (bijvoorbeeld het inhuren van een contractor), dan geldt een aansprakelijkheid die gelijk dan wel vergelijkbaar is. In beide gevallen heeft de werkgever zorgplicht voor veilig werk.

Dat is de kern van de toelichting die minister Koolmees, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, eind 2017 op het verzoek van de Tweede Kamer gaf op het thema 'zorgplicht van de opdrachtgever.'

Wat betekent de zorgplicht voor de opdrachtgever?

In de praktijk komt het erop neer dat de opdrachtgever alles moet doen wat redelijkerwijs nodig is om te voorkomen dat de opdrachtnemer schade lijdt.

Dat betreft dan:

- ▶ Inrichting en onderhoud van ruimtes, machines, apparatuur, gereedschappen, etc. waarmee het werk verricht moet worden
- ▶ Andere noodzakelijke maatregelen en aanwijzingen

Het is dus zaak dat de opdrachtgever zich proactief en scherp opstelt, want hij en niet de aannemer is aansprakelijk. Dat geldt ook voor werken op hoogte. De opdrachtgever moet kunnen aantonen dat hij aan de zorgplicht heeft voldaan.

Wat als er iets met de opdrachtnemer gebeurt?

Wanneer de opdrachtnemer iets overkomt – door een eventuele schending van de zorgplicht – zal hij aannemelijk moeten maken dat de schade is opgelopen tijdens de uitvoering van zijn werkzaamheden. Vervolgens komt de wet de opdrachtnemer tegemoet door een verlichting van de bewijslast. Het is nu namelijk aan de opdrachtgever om aan te tonen dat hij aan zijn zorgplicht heeft voldaan. Lukt dit niet, dan is hij aansprakelijk voor de schade die de opdrachtnemer lijdt. Net als een werkgever in een vergelijkbare situatie met een werknemer.

Bij een conflict beslist uiteindelijk de rechter over de omvang en de hoogte van de schadevordering van de opdrachtnemer tegen de opdrachtgever. De concrete betekenis van de zorgplicht voor de opdrachtgever in de praktijk zal nog moeten blijken. Maar omdat de minister de vergelijking met werkgevers maakt – die vaak aansprakelijk worden gesteld voor schade aan werknemers – is alertheid geboden.

Wat kunt (moet) u doen als opdrachtgever?

Allereerst een Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) uitvoeren. En vervolgens in uw plan van aanpak beschrijven welke maatregelen u gaat nemen om de risico's aan te pakken. Zo kan uw organisatie op een gestructureerde manier de kans op arbeidsgerelateerde gezondheidsklachten en ongevallen voorkomen of in ieder geval tot een minimum beperken. Denkt hierbij ook aan de rest risico's, ook deze zullen omschreven en beperkt moeten worden.

Meer informatie:

- ▶ De Kamerbrief van Minister Koolmees
 - ▶ Zorgplicht voor werkgevers: Artikel 7:658 van het Burgerlijk Wetboek
- Van de zorgplicht voor de opdrachtgever door naar de wetgeving over arbeidsomstandigheden en valbeveiliging in Nederland en België. Hierna zetten we per land (de betekenis van) de belangrijkste wetsartikelen op een rijtje. Daarbij zoomen we nog in op PBM's: selectie, beschikbaar stellen, gebruik, training en onderhoud

Wat zegt de wet in Nederland?

Het Arbeidsomstandighedenbesluit (valt onder de Nederlandse arbeidsomstandighedenwetgeving, de Arbowet) geeft in algemene formuleringen aan welk resultaat uw arbobeleid moet hebben. Niet hoe u dat bereikt. Het Arbobesluit geldt voor de overheid, het bedrijfsleven en alle werknemers. Voor sommige sectoren zijn er aparte regels. Regels betreffen bijvoorbeeld arbozorg, organisatie van het werk, inrichting van arbeidsplaatsen, gevaarlijke stoffen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Sinds 1 juli 2017 gelden de vernieuwde Arbowet en het gewijzigde Arbobesluit.

Een aantal belangrijke onderwerpen en artikelen uit het Arbobesluit lichten we uit en toe in het kader van veilig werken op hoogte.

Voorkomen valgevaar – Artikel 3.16

(Uit Hoofdstuk 2. Inrichting arbeidsplaatsen/Afdeling 1. Algemene voorschriften)

Bij het verrichten van arbeid waarbij valgevaar bestaat, dienen de juiste maatregelen getroffen te worden. Als het gevaar niet weggenomen kan worden hebben collectieve maatregelen gericht op collectieve bescherming de voorkeur boven maatregelen gericht op persoonlijke bescherming. Maar wanneer er geen collectieve bescherming beschikbaar is, zoals bijvoorbeeld een hekwerk, dan dient de werkgever persoonlijke valbeveiligingsoplossingen ter beschikking te stellen.

Veiligheids- en gezondheidsplan – Artikel 2.28.

(Uit Hoofdstuk 2. Arbozorg en organisatie van de arbeid/Afdeling 5. Bouwproces)

Brengen bouwwerken voor de veiligheid en gezondheid van werknemers bijzondere gevaren met zich mee (zie bijlage II bij de richtlijn)? Of is een melding verplicht? Dan stelt de opdrachtgever een veiligheids- en gezondheidsplan op.

Daarin staat, afhankelijk van de voortgang in het bouwproces, in ieder geval:

- a. een projectomschrijving en betrokken partijen
- b. een inventarisatie en evaluatie van de specifieke gevaren voor het betreffende bouwwerk (denk aan gevaarlijke stoffen en specifieke werkzaamheden)
- c. de maatregelen die volgen uit de risico-inventarisatie en -evaluatie, bedoeld onder b
- d. de afspraken met betrekking tot de uitvoering van de maatregelen, bedoeld onder c
- e. de wijze waarop toezicht op de maatregelen wordt uitgeoefend
- f. de bouwkundige, technische en organisatorische keuzes (plus onderbouwing) die in verband met de veiligheid en gezondheid van de werknemers en zelfstandigen worden gemaakt
- g. de wijze waarop voorlichting en instructie aan de werknemers op de bouwplaats wordt gegeven

Inventarisatie en evaluatie van risico's – Artikel 5

(Uit Hoofdstuk 2. Arbeidsomstandighedenbeleid/Inventarisatie en evaluatie van risico's)

De werkgever dient in een inventarisatie en evaluatie schriftelijk vast te leggen welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich brengt. Deze risico-inventarisatie en -evaluatie bevat tevens een beschrijving van de gevaren en de risico-bepalende maatregelen en de risico's voor bijzondere categorieën van werknemers.

Zoals met alle wetgeving is elk lid van het artikel belangrijk. Lid 1 en 3 zijn specifiek toepasbaar op het stuk onderricht welke een werknemer dient te krijgen. Lid 1 stelt dat de gevaren inzichtelijk gemaakt moeten worden, dus ook de rest risico's. Lid 3 stelt dat een plan van aanpak nodig is om de gevaren zoals in lid 1 omschreven beheersbaar te maken. Het juist onderricht geven is hier een wezenlijk onderdeel van.

Arbidsomstandighedenbesluit, voorlichting en onderricht – Artikel 8

(Uit Hoofdstuk 2. Arbozorg en organisatie van de arbeid)

De werkgever is verantwoordelijk voor het verstrekken van doeltreffende opleidingen met betrekking tot de arbeidsomstandigheden en de ter beschikking gestelde materialen, om ervoor te zorgen de risico's duidelijk zijn en geminimaliseerd kunnen worden. Daarnaast heeft de werkgever een verplichting toe te zien op de naleving van de gegeven instructies.

Arbobeleid – Artikel 3

(Uit Hoofdstuk 2. Arbidsomstandighedenbeleid/Arbobeleid)

In de voorgaande wetsartikelen en dit schrijven zijn we vooral in gegaan op wat we aan de voorkant allemaal moeten doen om onze werknemer veilig te houden en de juiste PBM's te verstrekken. Het is niet uit te sluiten dat bij een juiste RI&E en TRA er geen ongevallen kunnen gebeuren. Artikel 3 lid e geeft ons hier sturing in:

doeltreffende maatregelen worden getroffen op het gebied van de eerste hulp bij ongevallen, de brandbestrijding en de evacuatie van werknemers en andere aanwezige personen, en doeltreffende verbindingen worden onderhouden met de desbetreffende externe hulpverleningsorganisaties;

Als werkgever is het dus belangrijk reddingsvoorzieningen in het plan van aanpak mee te nemen, ondanks het feit dat de brandweer na een melding altijd zal komen is het niet uit te sluiten dat zij niet binnen de gestelde termijn welke in de RI&E is gesteld ter plekke kunnen zijn en de juiste materialen bij zich hebben voor de specifieke situatie.

Wat zegt de wet in België?

Omstandigheden op de werkvloer zijn geregeld in 1) het Algemeen Reglement voor de Arbidsbescherming (ARAB) en 2) de Welzijnswet. Het ARAB regelt de betrekkingen tussen werkgevers en werknemers. Of eigenlijk: regelde. Want de ARAB-bepalingen zijn of worden overgeheveld naar de Codex over het welzijn op het werk (geldig sinds 12 juni 2017). Dit wetboek is gebaseerd op de Welzijnswet van 4 augustus 1996, officieel de 'Wet betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk'. De term 'welzijn' is veel meer omvattend dan de oude omschrijving 'veiligheid en gezondheid'. De Codex schrijft vooral doelen voor en niet de middelen.

We geven u graag tekst en uitleg over een aantal belangrijke onderwerpen en artikelen uit de Belgische wetgeving (Codex) in het kader van veilig werken op hoogte.

Codex over het welzijn op het werk

Dit wetboek is de omzetting in Belgisch recht van de Europese richtlijn 89/391/EEG (maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en gezondheid van de werknemers op het werk), welke bestaat uit 10 boeken. Hoe werkt de indeling? Een voorbeeld. Artikel IV.5-1 betekent: boek 4 (Arbidsmiddelen), titel 5 (Arbidsmiddelen voor

tijdelijke werkzaamheden op hoogte), hoofdstuk 1 (Risicoanalyse en preventiemaatregelen).

Risicoanalyse en preventiemaatregelen (bij tijdelijk werk op hoogte) – Artikel IV.5-1

De werkgever treft de nodige materiële en organisatorische maatregelen opdat de arbeidsmiddelen voor tijdelijke werkzaamheden op hoogte, die ter beschikking van de werknemers worden gesteld, geschikt zijn voor het uit te voeren werk zodat het welzijn van de werknemers bij het gebruik van deze middelen wordt verzekerd. Dit overeenkomstig de bepalingen van de artikelen I.2-6 en I.2-7: een risicoanalyse op het niveau van de organisatie, werkposten/ functies en individuen en de daaruit volgende preventiemaatregelen (risico's voorkomen -> schade voorkomen -> schade beperken).

Verplichtingen werkgever bij beschikbaar stellen PBM's voor veilige werkopdrachtuitvoering – Artikel IX.2-23&24

De werkgever is verplicht te zorgen voor voldoende informatie & instructies, alsook te voorzien in opleiding en training betreffende het (juiste) gebruik van de PBM's.

Voorwaarden waaraan een PBM tegen het vallen moet voldoen – Artikel IX.2-25

Deze verplicht het gebruik van een harnasgordel in een valbeveiligingssysteem. Een buigzame lijn (beperkte lengte) verbindt het harnas hetzij met een stevig/stabiel verankeringspunt hetzij met een ander bevestigingssysteem zoals een horizontale levenslijn, al dan niet permanent. Deze verbinding wordt zo kort mogelijk gehouden om een eventuele valhoogte te minimaliseren. Dit alles volgens de gebruiksaanwijzing van de fabrikant. Nota wordt gegeven dat er specifieke PBM's bestaan voor gebruik bij hogere temperaturen.

Controle van het gebruik van de PBM's tegen het vallen

Artikel IX.2-21: Een aangestelde door de werkgever, voldoende opgeleid, gaat na of het PBM nog steeds conform is voor zijn gebruik. Hij zal het PBM verwijderen na zijn levensduur/vervaldatum.

Artikel IX.2-26: Een EDTC zal een blijvend bevestigd PBM steeds controleren bij een val van een persoon. Indien deze niet blijvend bevestigd is gebeurt de controle ten minste om de 12 maanden en telkens bij een val van een persoon. Deze onderzoeken gebeuren volgens de gebruiksaanwijzing van de fabrikant. Dit verslag met vaststellingen wordt zorgvuldig bewaard door de werkgever.

Besloten ruimte – (potentieel) gevaarlijke werkruimte met beperkte toe- en uitgang

Bij een noodsituatie kan snel en veilig weggelopen een probleem zijn.

Artikel III.5-58.6°: Personen die een besloten ruimte betreden zullen een gordel met schouderbanden dragen. Deze is verbonden met de buitenwereld en valt onder het toezicht van hiervoor toegewezen personen die ook instaan voor eventuele reddingswerken.

Artikel III.5-58.7°: Personen belast met eventuele reddingswerken hebben in hun nabijheid het benodigde materieel (ladders, touwen en op de omstandigheden afgestemde ademhalingsstoelstellen).

Artikel IV.5-2.-§5: Het gekozen toegangsmiddel biedt de mogelijkheid van ontruiming bij dreigend gevaar zonder bijkomende risico's op vallen.

Redding

Artikel 1.2-7.-12°: Inbegrepen in de risicoanalyse en zijn bijhorende preventiemaatregelen zijn de noodprocedures in geval van situaties van ernstig en onmiddellijk gevaar met betrekking tot de evacuatie van de werknemers.

Artikel IV.5-18.-8°: Werkzaamheden op hoogte die toegangs- en positioneringstechnieken met touwen behelzen vereisen de aanwezigheid van een andere werknemer die in staat is snel alarm te geven en de nodige kennis heeft van de procedures voor reddingsoperaties.

Artikel IV.5-18.-9°: bij gebruik van toegangs- en positioneringstechnieken met touwen moet de werkgever zijn werknemers voorzien van adequate en specifieke opleiding, inzonderheid voor reddingsoperaties.

Valbeveiliging voor gereedschap – Artikel IV.5-18.-7°

De gereedschappen en andere hulpstukken die de werknemer moet gebruiken tijdens zijn werkzaamheden op hoogte, dienen verbonden te zijn met het zitje van de werknemer. Als er geen zitje aanwezig is dan is bevestiging aan het harnas of op een andere passende wijze verplicht.

Meer informatie:

www.3MSafety.nl/valbeveiliging
www.3MSafety.be/valbeveiliging

Veilig werken op hoogte én voldoen aan de wetgeving. Wij helpen u.

3M Safety is specialist op het gebied van veilig werken.

Niet alleen met PBM's, ook met de zorg voor alles eromheen: van inventarisatie tot training. De juiste mix van mensen, middelen en mindset maakt veilig werken mogelijk. Ook op hoogte.

Producten, trainingen & advies:

www.3MSafety.nl/valbeveiliging
www.3MSafety.be/valbeveiliging

Meer informatie/bronnen

Nederland:

Volledige arbeidsomstandighedenwet op wetten.overheid.nl
Volledige arbeidsomstandighedenbesluit op wetten.overheid.nl
Arboportaal.nl van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

België:

Belgischrecht.be: alle wetboeken van België
Volledige Codex over het welzijn op het werk op werk.belgie.be
Werk.belgie.be van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg